

II. tečaj
18-19.

V četrtek 12. maliga travna.

15. list
I. polovice.

Angelje varh.

Nedolžnemu dečku varh angeljc je dan
Po poti življenja v nesreči za bran.
Valovje zatéka ter v burji šumi,
Prot' bregu zelenim nezmerno kupí!
Že bark'co življenja mu žuga razklat',
Zaupi bežijo, mu ni več obstat'.
Pokojno se deček zdaj k varhu podá,
Ter angeljc pomigne — šum vtihne morjá.
Na višnjevim nebu se černe meglé
Od piša tepene gostijo, dervé.
Že treska in treska, se trese nebó
Se milo prot' njemu ozira okó,
Pri angeljcu dečku vse to ni nič mar,
Posmehne se angeljc — kar vtihne vihár.
Če ternje ga zbađa, če poka sercé;
Če tihi, zaviti skušnjavec zad gré;
Če gadi divjajo okróg in okróg;
In v sredi je deček presilnih nadlóg:
Prav mirno pri angeljcu fantek stoji,
On migne — nevarnost ko veter zbeží.
O blagor mladenču, kateri umé,
Nedolžno hraniti si vselej sercé!
Nevarnosti ni se mu bati svetá,
Kér angeljc mu varih prec rôko podá.
Kar mu nemogoče se zdí in teškó,
Pod brambo njegovo mogoče mu hó.
Ga zadnjič popelje v nebésa zlaté
Kjer verli borivci plačila dobé.

Ivan Obalo.

Lukec in njegove bérgle.

Lukec in Andrejček sta bila nadepolna otroka bogatiga očeta, ki je v lepim rodovitnim kraju svoje domovanje imel. Lukec je bil priden, miloserčen fantič. Kjer je revniga vidil, mu je po moči s svetam in djanjem pomagal. Pa zraven svojih dobrih lastnost je imel napako, druge ljudi, sosebno majhne otroke strašiti. Ako ravno so ga oče zavoljo tega večkrat svarili in kaznovali, vender te napake ni hotel pred opustiti, de je po veliki nesreči k spoznanju in studenju svoje napake prišel, — tode prepozno.

Nekiga dne pride družba plesavcov v vás, ki je s svojimi umetnijami ljudi razveseljevala. Med drugim, kar je družba počela, je nekaj našimu Lukcu sosebno dopadlo, namreč: hoditi po berglah ali hodaljkah to je na dolgih drogih, ktere so si terdno na nogé privezali. Lukec, kterimu je ta nova prikazen jako dopadla, dá precej skrivaj par enacih drogov narediti, in se potem prav pridno umetnije vadi. Kmalo se toliko navadi, de zamore lepo daljo iti. Andrejček, ljubezniv fantič, ki je svojiga brata serčno ljubil, Lukca večkrat na vertu zaleze, ko je bil v svojo umetnijo ves zamaknjen. Tode noče starišem nič povédati, de bi svojiga brata ne razžalil. O, ko bi bil to pač storil!

Lukec še zmiraj navade, druge strašiti, ni opustil. Marveč mu v glavo pade, s svojo umetnijo dobriga Andrejčka vstrašiti, in ga potem prav zasramovati. Lukec je vedil, de ima Andrejček navado na bližnji hribček hoditi in se tam nad lepoto solnčniga zahoda veseliti. Ko se bo v mraku domu vernil — si misli — ga bom za voglam počakal. V ta namen stopi Lukec na bérgle, se zavije v belo veliko rjuho, in tako našemljen za voglam čaka: Ko brat pride — si misli — bom hitro proti njemu planil, Tode, kakor pregovor pravi, človek obrača, Bog pa oberne.

Nedolžni Andrejček se s hribčka verne. Pride do doma. Kar zagleda velikansko podobo, zavito v belo ogrinjalo. Grozna prikazen pa gre nádenj. Andrejček

od strahu ves oterpnjen obstoji. Ko pa vidi, de duh bližej in bližej njega stopa, iz celiga gerla zavpije in se na tla zgrudi. Lukec to viditi, skoči k njemu, ga kliče, predramljuje in pravi: „Ne boj se, Andrejček! sej sim jez — lej jez, tvoj brat Lukec sim, nobeden drug.“ Ker pa to ne pomaga, začne britko na pomoč klicati. Stariši in drugi ljudje pritekó, vzdignejo — pa ne Andrejčka, ampak le njegovo truplo. Nesejo ga v stanico, ga položé v posteljo, in si prizadevajo ga oživíti. Pa vse zastonj; zakaj strah je revniga Andrejčka vmoril. Kaj se je nek z Lukcam zgodilo?

Skasaniga brata bolezen v posteljo položi. Misel, de je on vmorivec svojiga nedolžniga brata, mu tako po glavi blodi, de ob pamet pride. Tako je bil Lukec zdaj za vsako človeško družbo zgubljen. Po več ur dolgo je klečal na grobu, v katerim so kosti njegoviga brata počivale, ki ga je toliko ljubil, in vender njegove smerti kriv bil. Čvetlice je nanj sadil, jih tergal in z njimi grob brata potresoval. Bergle, nesrečno orodje svojiga neumniga djanja, je skerbno spravil, in jih slehernimu pokazal, kteriga so oče na vert pripeljali.

V tihi norosti je Luka živel. Nar ljubši mu je zdaj bil grob nedolžniga Andrejčka, na katerim je vedno sedel in ga s svojimi solzami močil. Vsakimu, ki je memo šel, je cvetlico vtergal in dal, rekoč: „Na — vzemi to cvetlico, pa ne ostraši mi bratca — ki tukaj mirno spi.“ — Stari oče so zgubo svojih dveh sinov zlo obžalovali. Smert nesrečniga Lukca so preživeli. Po njegovi prošnji so ga zraven Andreja pokopali. Dolgo časa so še potem, večkrat čez dan, na grobih svojih otrok molili in milo jokali, dokler ni tudi njih Bog iz doline grenkih solz k sebi poklical. Zvolili so si med ljubeznivima sinama počivati.

Dobri otroci! naj vam bo Lukec vedno svarljiv izgled, kolike nesreče marsiktere otročje napake napravijo, kako starišem trudapolno življenje ogrené in marsikteriga prezgodaj v mertvaško jamo pahnejo.

H koncu zapomnite: Kar skrivaj, brez vednosti

starišev počenjate, gotovo ni prav, ni dobro. Pri ti priči opustite, de se ne bote prepozno kasali, kot se je nesrečni Lukec. M. Kožuh.

Vúzem v Metlíki.

(Nadalje.)

Popoldne po večernicah vuzámske nedelje ima v Metlíki mladost neko posebno, morde na Slovenskim nikjer drugdi znano navado.

Komaj namreč večernice minijo, dere vse, kar je mlado, na tako imenovani „pungert“ (travnik) pri svetim Martinu zunaj mesta. Kakih desét do dvajset dekličev se sprime z rokami in stopi v versto. Se za roke derže grejo v versti ena za drugo na hrib. Pervo dekle, ki mora nar bolj urno biti, se imenuje „vodica“, zato ker vódi. Zdaj pričnejo pod milim nebam „kolo igrati“, to je plesati, in sicer tako le:

„Vodica“ se, berž ko na verh hriba dospé, okrog in in okrog zasuče. Druge se urno okoli nje ovijajo in plešejo tako rekoč v podobi kolésa ali prav za prav v podobi povitice (potice) s hriba navzdoli na plano. Na planim se „kolo“ razvije. Kakor prvič v ravni versti se vernejo plesavke spet na verh hriba. Kakor prvo pot se zopet navzdoli spustijo in plešejo „kolo“. Tak ples terpi po eno uro in čéz.

Tode ne plešejo molčé. Plesaje „popévajo“ (pojejo) neko serbsko pesem. In ta pesem spričuje, da je mogla ta navada v Metlíko iz Serbskiga prenesena biti. Kédaj, nihče ne vé. Je tedaj že zlo stara.

Kadar se dekličem poljubi, se sklenejo prav v „kolo“ ali „kolobár“ in plešejo veselo prepevaje po „pungertu“ okoli. — Še z drugimi igrami in „popevkami“ ali pesmi mi razveseljujejo veliko množico gledavcov vsakiga stanú in starosti.

Dokler dekličí plešejo, se eni fantje „šterclajo“ in „pisanice“ sekajo, da je le veselje gledati, drugi se igrajo „robce“, spet drugi bolj majhni „kurjiga boja.“ — „Rob-

ce“ se igrajo takó: Več se jih vstopi v kolobar. Sleherni ima spleten „robec“ (ruto). Dva se okrog kolobarja lovita. Po določi mora eden bežati, drugi teče za njim. Ako ga doteče, ga ima pravico z „robcam“ enmalo po herbtu nabunkati. Kadar se sprednji naveliča teči, vdari eniga is kolobarja rahlo od zad. Ta stopi vun, uni na njegovo mesto v kolobár. To viditi tudi lovec svojiga naslednjika zaznamova in se vstopi na njegovo mesto v kolobár. Nová dva fanta se ravno tako lovita in si čez nekoliko časa vsak svojiga naslednjika izvolita, kot prva dva. Takó se verši ta igra, dokler se je vsi naveličajo. Marsikteriga po nji pleča serbijo. Ali povédati — ga je sram. — „Kurji boj“ pa je takšin:

Po dva fantalina zajezdita vsak enimu velikimu, močnimu fantu vrat. Ta dva (nosača) stopita po koncu stoje tako blizo eden drugiga, da se fantalina lahko kot dva petelina kavsata, zvediti, kateri da je močnejši. Od tod imè „kurji boj.“

Tode si ni nobene slave pridobil, kdor se je tega boja zmislil. Zakaj včasi se taki petelini tako kavsajo, to je lasajo, praskajo in bijejo, da marsikteri s kervavim obrazam „pungert“ zapustí. Slabeji tudi večkrat na tla telebi in se zlo pobije. Pametni gledavci bi takiga boja nikdar pripustiti ne smeli. —

Proti večeru se podajo dekličí v mesto. Po celim potu „kolo“ plešejo in „popevajo.“

Odraseni fantje imajo navado „turn“ *) nositi. — Šest fantov se namreč vstopi v tri verste, v vsako po dva. Drugih šest jim vzdignejo na rame. Zgornji na spodnjih po koncu stojijo. To je „turn.“ Ako se ne podere, ga nesejo vselej notri v mesto.

Drugi fantje, majhni med sabo, veliki med sabo se po cesti tudi notri v mesto preskakujejo. — Takiga roja, takiga veselja ni zares za Metliško mladost celo leto. Dekliško „kolo“ se verti v mestu do terdne noči. Le po-

*) Beseda „turn“ ni iz nemške „Thurm“, ampak obé iz latinske „turris“. Prav po naše se reče stolp, zvoni k.

božno zvonjenje „zdrave Marije“ (Ave Marije) mu zamore konec storiti. Z rajsko radostjo navdano se razzgubi zdaj mlado in staro.

(Konec sledí.)

Pogumnost in prederznost.

(Povésti.)

Večkrat sim vam že pravil, reče eniga dné učenik svojim učencam, de nam móra za naše zdravje in življenje mar biti, de se moramo vsiga varovati, kar bi znalo naše življenje v kako nevarnost pripraviti. Zna se pa vender primériti, de smo včasih dolžni z nevarnostjo svojiga življenja družim na pomoč priti. In ako je taka, nas veže tudi vera tó storiti; ali neumno in bedakasto je, ljubi moji, če kdo zdravje in življenje v nevarnost stavi le zató, de bi ga vsi pogumniga mislili; zakaj tó ni pogumnost, ako se kdo brez potrebe v tako nevarnost poda, ampak prederznost je tó, koja se dostikrat sama kaznuje. Razločite dobro pogumnost in prederznost.

Ali se še spomnite, ko je predlanskim v Posavcovo hišo trešilo? Strela vdari skozi streho v pod, kjer je ravno deklič, ki je pri té hiši služil, živini zobjanje delal, in iz poda v hlev. Če si je ravno dežilo, kakor de bi bilo lilo, je bilo vender na enkrat vse v ógnji. Dekliča je puh ontamil, in revica je na pol mertva na podu ležala. Nikomur ni bila zdaj mar. Še le, ko ljudje, ki so iz cele vasi skupej prihrupeli, eno steno od poda odtergajo, slišijo dekliča vpiti in na ves glas pomoči klicati. Okoli in okoli sirote je bilo vse v ognji, nobeden se ni upal k nji. — Zdaj prileti od nekod Posavec, čigar hiša je gorela. Viditi dekleta v nevarnosti, se brez pomislika v ogenj podá. Pa ko do dekleta pride, pregoré terte pri strehi, in cela stran strehe splazi na tla. Černi dim ju očém prestrašenih gledavcov zakrije. Vsaki ju že zgubljena misli — pa srečno jo mož v naročji iz dima prinese. Kakšno veselje so imeli vsi ljudje, posebno pa stariši še omamljeniga dekleta! Glejte, ljubi učenci, pravijo gospod učenik,

tega moramo pogumniga imenovati, ki je svoje življenje zavoljo rešitve življenja svojiga bližnjiga v tako veliko nevarnost postavil.

Poznali ste pa tudi mende rajnciga Kupca, ki je vtonil, govore učenic nadalje. Pravil je zmiram, de ga ni v celi dolini taciga, de bi znal boljši plavati od njega. Večkrat je hrustal in bahal: Od Polján do Loke plavam, ako bi jezov ne bilo. Vedil je sicer vsaki, kdor ga je le poznal, kakšin bahač de je. Pa poslušajte, kaj se mu zgodi. Med keršanskim naukam se gre kopat v Vérje. *) Se skazuje, kako lahko de čez ta nevarni kraj preplava. Ali kerč ga prime, in vtopí se. Pomagati se mu ni nobeden upal, ker si je vsaki mislil, če je tá vtonil, ki je znal nar bolje plavati, bom tudi gotovo jaz — in tako glejte je mogel prederzni plavač v vodi konec vzeti.

Vzemimo si tó vsi za izgled, de se brez potrebe ne bomo nikoli v velike in globoke vodé podajali, in sploh brez potrebe — samo zavoljo časti — življenja nikakor v nevarnost postavljali.

Nace Dolinar.

Nektere posebne lastnosti žival.

(Konec.)

Z neutrudeno marljivostjo in z nedopovedljivo ljubeznijo skerbé mnoge živali za svoje mlade; ptičica znaša in naredí v varnim kraji mehko in gorko gnejzdice; s čudno poterpežljivostjo zvalí svoje jajčica; komej jih je zvalila, in potem, ki je več tednov sedela, léta zdaj od jutra do večera živeža iskat, in ga mladičam prinaša; kar prinese, skerbno med vse razdeli, de nobeden pomanjkanja ali lakote ne terpí. Takó prinaša zgrabljiva zver nar boljši kosce svojiga ropa mladičem, in ko bi si imela sama pri tem potrebniga živeža kaj pritergati. Takó pita golobica iz lastniga golžuna z namočenim žitam svoje mlade i. t. d. Kadar mladiči nekoliko odrasejo in močnejši postanejo, jih matere razpeljejo in učé, si živeža iskati. Kakó skerbno

*) Vérje, zlo nevaren kraj v vodi Sorí pri Poljanah.

vodi kokla svoje pišeta okoli, in ko sama kaj več ali posebniga najde, jih kliče, jim pokaže in da; ravno takó mnoge druge živali. Od velike ljubezni mnoge živali do svojih mladičev imamo kar pogostne izgleda pred očmi. Takó se vé, de je že pesica v gorečo hišo skočila, svoje pesiče rešit, pri tem je pa sama poginila.

Sploh je tudi znano, de mnoge živali umejo z nezapopadljivo umetnostjo lepe in čudne reči zdelovati. Kteri človek bi zamogel od zvonaj zmirej notri bolj goste, voljne, gorke in tako primerjene gnjezdica narediti in takó uterditi, kakor jih ptičica naredi in uterdi? — in s kakim orodjam neki tó spelje? S svojim na videz takó okornim kljunčkam! Kdo bi iz nar bolj čistiga voska satovje vùn in vùn z enakimi luknjicami kakor čbelica naredil? Kdo bi zamogel cvetni prah takó spravljati, kakor ga ona spravlja in v živež červičam domú nosi? Kakó umetavno nappnè pajk nit med dvema drevesama ali vejama počez, de jo ima za podporo svoje mreže! — V drugih bolj gorkih deželah delajo mnoge majčkine živalice še veliko lepši reči.

Vsakdanje skušnje nas učé, de mnoge živali imajo kaj dober spomin. Vsak čmerlj in čbela, séršen in ôsa in še clo krotá ali krastača prav dobro vé za svoj dom; če bi kaka zver po kakim sledu ali begu pred straham še takó deleč zašla, našla bo zopet svoje ležiše; slavčik, ki nas bo na jesen popustil, bo h létu zopet našel germ, v kterim je letas mlade imel; in lastovica bo našla svoje gnjezdo. Tvoji vóli, ko v kak vunanji kraj z njimi greš, se bodo bolj kot ti praviga pota proti domu spomnili, in ko bodo vidili, v tvojim obličji in očeh brali, de si sam v kakim velikim strahu — kakor se pri vojskah prime-ri — bodo brez jedi in pijače, brez de bi treba bilo jih poganjati, s teboj jo potegnili in kar hitro domú bežali. — Is vsiga, kar smo v pričijočim sostavku povedali, je očitno, de tudi živali imajo svojo dušo, ktero pa — človeški primerjati ne gré.*) (Kmet. Kem.)

Zastavica.

Juri in Jurjeva sestra, Miha in Mihatova žena so zajca jedli. Vsak je zajcu eno nogo odrezal, pa je vender še ena ostala. Kakó je bilo to?

Jurjeva sestra je bila tudi Mihatova žena. Tedaj so bile le tri osebe, ne štiri. Torej je ena noga ostala.

*) Imenuje se para.